

Auteur : A. Traag
Datum : 14 oktober 2009
Code : 2009/4
Reg.nr. : 09005363

Agendapunt: 7

Onderwerp : proces voor evaluatie intergemeentelijke samenwerking, in het bijzonder Wgr+

Samenvatting

Er zijn verschillende aanleidingen om de intergemeentelijke samenwerking in Twente en in het bijzonder de inzet van de Wgr+ te evalueren en hiervoor is een proces geschetst. Wij stellen u voor dit proces vast te stellen.

Aan de regioraad,

1. Aanleiding

Er zijn verschillende aanleidingen cq initiatieven waarom wij hebben besloten de intergemeentelijke samenwerking op de verschillende terreinen in Twente te willen evalueren. Samengevat gaat het om de volgende zaken:

1. verzoek van Regioraad in juni 2009 om een discussie over de taken van Regio Twente te voeren;
2. evaluatie van de Bestuurscommissie Netwerkstad en Landelijke Gemeenten conform het besluit van de Regioraad in 2007;
3. overleg met de vijf gemeenten naar aanleiding van hun brief (mei 2009) over meerwaarde Wgr+-instrumentarium;
4. rapport van de commissie Nijpels over noodzaak van stadsregio's (juni 2009);
5. landelijke evaluatie Wgr+ voorzien in de 2^e helft 2010.

Ad 1) De gemeenten zijn in zwaar weer beland als gevolg van de economische crisis. Mede in dat licht heeft de Regioraad de regio-organisatie verzocht haar taken binnen de domeinen tegen het licht te houden en te bezien waar besparingen cq efficiencylagen te vinden zijn. Vragen die oer-hollands zijn en ook heel legitiem in deze tijd van economisch de broekriem aanhalen. Het CMT van de organisatie heeft hiervoor een traject ingezet, wat heeft geleid tot een discussienota 'ombuigingen Regio Twente' die wij hebben besproken. We komen in de regioraad van 18 november bij u terug om deze ombuigingsvoorstellen te bespreken en laten dit spoor in deze notitie verder buiten beschouwing.

Ad 2) Na de vaststelling van 'vorm en beweging' in 2007 zijn er twee Bestuurscommissies ingesteld door de regioraad: de Bestuurscommissie Netwerkstad en de Bestuurscommissie Landelijke gemeenten. De regioraad heeft toen ook besloten na twee jaar het functioneren van beide commissies te evalueren. De Bestuurscommissie Landelijke Gemeenten heeft haar evaluatie inmiddels afgerond. De evaluatie van de Bestuurscommissie Netwerkstad is recent op 3 september geweest.

Ad 3) Begin mei hebben vijf gemeenten een brief gestuurd naar de VNG met het verzoek het Wgr+-instrumentarium niet langer voor de landelijke gemeenten te handhaven, doch desgewenst voor de schaal van de NT-gemeenten te laten toepassen. Deze brief heeft de Regioraad in afschrift ontvangen. Naar aanleiding van deze brief is een overleg geweest met een delegatie uit het DB. Toen is afgesproken een proces te starten met de veertien gemeenten om de regionale samenwerking in Twente tegen het licht te houden voor alle terreinen waar de organisatie zich mee bezighoudt.

Ad 4) In opdracht van de VNG is in de 2^e helft van 2008 de commissie Nijpels van start gegaan met het verzoek een advies uit te brengen over de toekomst van de stadsregionale samenwerking. De commissie heeft haar advies tijdens het VNG-congres medio juni gepresenteerd. De VNG heeft het advies omarmd en het is ook verstuurd naar de minister van BZK, die zich hierover al in positieve

bewoordingen heeft uitgelaten. Het advies zal worden meegenomen in de landelijke evaluatie van de Wgr+ (zie onder ad 5).

Ad 5) Enige tijd geleden is in Den Haag afgesproken dat de Wgr+ geëvalueerd zou worden. Het ministerie van BZK treft inmiddels voorbereidingen om deze evaluatie 2^e helft 2010 afgerond te hebben. In de evaluatie wordt een verbinding gelegd met het ministerie van V&W omdat ook de BDU geëvalueerd zal worden.

2. Doel van de evaluatie van de intergemeentelijke samenwerking in Twente

Deze aanleidingen cq initiatieven geven grosso modo twee sporen aan:

- a) intergemeentelijke samenwerking in het algemeen (gehele pakket van de regio-organisatie); waar zijn efficiëncyslagen te maken, cq kosten te besparen;
- b) gebruik van de Wgr+ als instrument voor bepaalde onderdelen van het takenpakket van de regio-organisatie.

Zoals gemeld volgt a) een eigen spoor en heeft haar neerslag gevonden in de nota 'ombuigingen Regio Twente'. Daar waar relevant zijn dwarsverbindingen gelegd met spoor b). Deze notitie zoomt in op spoor b).

Het doel van dit spoor is helderheid te scheppen over de vraag hoe de veertien gemeenten intergemeentelijke samenwerking waarderen als het gaat om de Wgr en de Wgr+-taken. Gezien de samenhang met de overige taakvelden die binnen domein Leefomgeving vallen zullen alle taakvelden cq programma's van het domein Leefomgeving hierbij worden betrokken. Het gaat dan om de programma's mensen en werken, ruimte en vrije tijd en mobiliteit, aansluitend bij de Agenda van Twente.

De uitkomsten van de evaluatie wordt vervat in een bondige rapportage en vertaald in een bestuursprogramma voor het domein Leefomgeving voor de nieuwe periode na de verkiezingen in maart 2010 met een doorkijk naar 2018, inclusief de inzet van het juridisch instrumentarium.

Met dit document willen wij helder weergeven voor de gemeenten, de provincie, voor de overige partners en voor Den Haag welke ambities wij hebben voor Twente als het gaat om de velden van domein LO en welk rendement de Wgr+ status heeft voor Twente.

3. Centrale vraagstelling

In dat licht hebben we de volgende *centrale vraag* geformuleerd:

- hoe ervaren de Twentse gemeenten de intergemeentelijke samenwerking anno 2009 als het gaat om de werkvelden van domein Leefomgeving, welke ambities hebben zij voor de periode 2010-2014 met een doorkijk naar 2018 en welk rendement heeft de Wgr+ status voor Twente?

Deze centrale vraagstelling is onder te verdelen in diverse concrete onderzoeksvragen. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen vragen die gaan over het inhoudelijk rendement (1 en 2), over het proces (3) en het instrumentarium van intergemeentelijke samenwerking (4 en 5).

3.1 Onderzoeksvragen

Aansluitend bij de centrale vraagstelling luiden de *onderzoeksvragen* als volgt:

1. Hoe beoordelen de gemeenten het inhoudelijk rendement van de intergemeentelijke samenwerking, onderscheiden naar de verschillende programma's van het domein Leefomgeving van Regio Twente?
2. Welke ambities streven de gemeenten na voor Twente voor de komende bestuursperiode 2010-2014 met een doorkijk naar 2018?
3. Hoe ervaren de gemeenten het proces van samenwerking?
4. Hoe beoordelen de gemeenten het juridisch instrumentarium (Wgr en Wgr+) voor de intergemeentelijke samenwerking, als het gaat om het realiseren van de ambities?
5. Hoe kan het instrumentarium (zowel Wgr als Wgr+) worden ingezet om de meerwaarde van intergemeentelijke samenwerking Voor Twente in de toekomst te behouden en te versterken?

Ad 1, 2 : met deze vragen willen we helder krijgen hoe de gemeentebestuurders de inhoudelijke opbrengsten van intergemeentelijke samenwerking voor de inwoners van Twente beleven en welke

bijdrage de regio-organisatie (cq domein Leefomgeving) heeft geleverd aan de oplossing van landelijke en stedelijke vraagstukken in Twente.

Vervolgens welke ambities de gemeenten nastreven voor de komende bestuursperiodes als het gaat om de terreinen werken, mensen, mobiliteit, ruimte en vrije tijd (de programma's van domein Leefomgeving). Hierbij kan het gaan om de ambities van alle veertien gemeenten samen of van een deel daarvan, zoals de Netwerkstadgemeenten of andere coalities.

Ad 3: hier gaat het primair om de wijze van samenwerking tussen de gemeenten in Twente, waarbij de uitkomsten van de evaluatie van de beide bestuurscommissies wordt betrokken. Zijn bijvoorbeeld wisselende coalities van samenwerkende gemeenten en differentiatie in het takenpakket uitvoerbare opties?

Ad 4: intergemeentelijke samenwerking in Twente is gestoeld op de Wgr en voor een aantal taakonderdelen binnen het domein Leefomgeving op de Wgr+ . Beide wettelijke instrumenten willen wij beoordelen op hun merites voor Twente in de zin van vrijwilligheid/vrijblijvendheid en overdracht van bevoegdheden en (financiële) opbrengsten.

Bij deze thematiek worden ook de verzoeken van de vijf gemeenten betrokken zoals die uit het gesprek van 3 juni naar voren kwamen, te weten:

- *Het DB zal de opbrengst cq het rendement van de plusstatus voor de inwoners van Twente van de afgelopen jaren in beeld brengen en dit uitwerken in de evaluatie.*
- *Verkeer en vervoer zoals het nu wordt uitgevoerd, inclusief de financiële middelen, wordt op de schaal van Twente gehandhaafd. Het DB neemt in de evaluatie het punt van de vijf gemeenten mee of hiervoor een plusstatus noodzakelijk is, of een vervoersautoriteit een mogelijkheid is (zonder plusstatus), dan wel een terugval naar de provincie een reële optie is, die dan de gelden op dezelfde manier verdeelt. Als deze opties teveel nadelen met zich meebrengen blijft de plusstatus voor Twente, gericht op verkeer en vervoer, gehandhaafd aldus de gemeenten.*
- *Het DB werkt in de evaluatie de mening van de vijf gemeenten verder uit in hoeverre de overige plustaken op de schaal van NT kunnen worden uitgevoerd en zodoende invulling kan worden gegeven aan het differentiatie-artikel.*
- *Taken en bevoegdheden op het gebied van woningbouw en bedrijventerreinen komen op de schaal van NT te liggen en komen niet aan de orde bij de andere gemeenten (en vormen dus ook geen onderwerp voor besluitvorming in de regioraad). Dat betekent dat Regio Twente geen dirigistische bevoegdheden heeft op het terrein van woningbouw en bedrijventerreinen.*
- *Het DB neemt in de evaluatie het punt mee op welke manier andere gemeenten desgewenst kunnen aantakken bij (plus)taken/bevoegdheden die NT oppakt en uitvoert.*
- *De financiële en organisatorische implicaties van het onderbrengen van (plus)taken bij NT cq bij gelegenheidscoalities van gemeenten worden daarbij in beeld gebracht.*
- *Het DB en de vijf gemeenten zijn het erover eens om op inhoudelijke gronden, samen met alle veertien gemeenten de bestaande taken/terreinen van RT door te nemen: of men hier echt gezamenlijk voor gaat. De uitkomsten hiervan worden meegenomen in de evaluatie.*
- *De suggestie wordt gedaan door de vijf gemeenten om bij nieuwe samenwerkingsbehoeften van onderop (van de kant van de gemeenten) steeds te bespreken welke gemeenten hieraan meedoen (in welke coalitie), wie hiervoor dan ook de financiën bijdraagt, wat de gemeenten zelf doen en welke (faciliterende) rol RT kan vervullen. Dit punt wordt verder uitgewerkt in de evaluatie. (Bron: verslag van 3 juni 2009).*

4. De aanpak

Om de evaluatie enigszins behapbaar te houden maken we zoveel mogelijk gebruik van de initiatieven die momenteel lopen of die al tot een afronding zijn gekomen. Dat betekent, zoals gezegd, dat de uitkomsten van de evaluaties van de bestuurcommissies worden meegenomen.

We gaan aan de slag, samen de gemeentebestuurders en de leden van de regioraad om de ambities voor Twente voor de programma's van het domein Leefomgeving scherp te krijgen: wat blijven de gemeenten samen doen, waar nemen de gemeenten afscheid van en waar zien de gemeenten nieuwe kansen om samen te werken? Ook zullen de stakeholders een rol krijgen in de evaluatie, conform de werkwijze 'van buiten naar binnen'.

In deze sessies zal ook de inzet van de Wgr+ aan de orde komen als die velden aan de orde zijn waar dit instrumentarium speelt.

Hiervoor worden drie of vier interactieve sessies georganiseerd (bijvoorbeeld voor de clusters van gemeenten). De uitkomsten van deze sessies en de aanverwante sporen verwerken we, zoals gezegd, in een bondige notitie waarin helder is verwoord hoe de gemeenten de intergemeentelijke samenwerking in Twente waarderen, wat de gemeenten de komende jaren voor ogen hebben (bestuursprogramma), wat de meerwaarde van het behouden van de Wgr+ is voor Twente en welke differentiatiemogelijkheden denkbaar zijn. Met deze uitkomst zetten de Twentse gemeenten een stap voorwaarts en maken de samenwerkende gemeenten aan de stakeholders, de provincie, de rijksoverheid en Brussel helder wat onze ambities zijn voor de komende vier jaar.

5. Planning van de evaluatie

We kiezen niet voor een diepgaande en grondige studie, die veel tijd zal vergen, doch we kiezen voor een wat kortere klap en we streven ernaar voor de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2010 het verhaal helder op papier te hebben.

De uitkomsten van dit spoor kunnen dan worden aangereikt aan de nieuwe Colleges van B&W, zodat zij die kunnen verwerken in hun collegeprogramma's. Bovendien ligt er dan een helder verhaal vanuit Twente als het gaat om de evaluatie van de Wgr+/BDU, die we aan het ministerie van BZK en V&W kunnen aanbieden als inbreng voor de landelijke evaluatie, die zoals gemeld, in de 2^e helft 2010 zal plaatsvinden. Tevens zal het verhaal worden aangeboden aan de nieuwe gemeenteraden, zodat zij dit kunnen benutten bij het vaststellen van de kaders voor de nieuwe periode.

Dit alles in ogenschouw nemend is de volgende planning denkbaar:

- November: interactieve sessies met gemeenten en stakeholders
- Januari: uitkomsten sessies en voorlopige standpuntbepaling in DB
- Februari: vaststellen bondige rapportage in Regioraad.

Voorstel

Wij stellen voor dit proces vast te stellen.

Enschede, (14 september 2009)

Dagelijks bestuur,

secretaris,

voorzitter,

dr. J.M.E. Traag

P.E.J. den Oudsten

Bijlagen -